

Survey the role of Information Technology and e-Government in promoting good governance indicators

(Case study: Administrative and Recruitment Organization)

Fatemeh Ghiasi*

Received: 2021/08/31

Hojatolah Darvishpur**

Accepted: 2022/03/13

Mohammad Tohid fam***

Aliakbar Amini****

The advent of information technology and e-government has created significant opportunities for the development of countries and governments have used this technology as a tool to achieve good governance. E-government and good governance are so closely related that e-government has used information technology to facilitate and expedite matters by improving accountability and transparency in building public trust and promoting good governance indicators. The present study seeks to investigate the role of information technology and e-government and its impact on the promotion of good governance. The research method is descriptive-survey and library, field and questionnaire tools based on Likert scale have been used to collect information. The statistical population of the study was 375 employees of the organization who distributed 189 questionnaires by calculating the sample by Cochran method with 5% error. The research hypothesis is that e-government will improve the performance of the country's administrative and employment organization by using information technology tools while promoting transparency and accountability. The findings of the study indicate that it is new and shows that there is a significant relationship between the establishment of e-government and the promotion of good governance in the management system of the organization.

Keywords: Administrative and Employment Organization, Accountability, Electronic government, Good governance, Information Technology, Iran, Transparency.

* PhD student, Department of Political Science- Iran Issues, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, I.R.Iran.

fardayy.roshan@gmail.com

 0000-0002-4101-7533

** Assistant Professor, Department of Political Science- Political Thought and Iranian Issues, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, I.R.Iran (Corresponding author).

dr.darvishpur2018@yahoo.com

 0000-0002-9240-9588

*** Associate Professor, Department of Political Science- Political Thought and Iranian Issues, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, I.R.Iran.

tohidfam_m@yahoo.com

 0000-0002-0775-7482

**** Assistant Professor, Department of Political Science-Political Thought and Iranian Issues, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, I.R.Iran.

amini.aliakbar@yahoo.com

 0000-0001-7976-1539

دو فصلنامه علمی دانش سیاسی، سال هجدهم، شماره دوم (پیاپی ۳۶)، پاییز و زمستان ۱۴۰۱، صص. ۵۳۹-۵۴۲

نقش فناوری اطلاعات و دولت الکترونیک در ارتقای شاخص‌های حکمرانی صالح (مطالعه موردی سازمان اداری و استخدامی)

نوع مقاله: پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۶/۰۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۲/۲۲

مقاله برای بازنگری به مدت ۱۱۴ روز نزد نویسندگان بوده است.

فاطمه قیاسی*

حجت‌الله درویش‌پور**

محمد توحیدفام***

علی اکبر امینی****

چکیده

ظهور فناوری اطلاعات و دولت الکترونیک فرصت‌های بیشماری را برای توسعه کشورها به وجود آورده و دولت‌ها از این فناوری به عنوان ابزاری برای تحقق حکمرانی صالح بهره گرفته‌اند. پژوهش حاضر کاربردی و به‌دنبال بررسی نقش فناوری اطلاعات و دولت الکترونیک و تأثیر آن در ارتقای شاخص‌های حکمرانی صالح است. جامعه آماری پژوهش ۳۷۵ نفر از کارکنان سازمان اداری و استخدامی ایران است که با محاسبه نمونه به روش کوکران با خطای ۵ درصد، تعداد ۱۸۹ پرسشنامه توزیع شد. فرضیه پژوهش این است که دولت الکترونیک با استفاده از ابزار فناوری اطلاعات ضمن تأثیر در ارتقای شاخص‌های حکمرانی صالح، باعث بهبود عملکرد سازمان اداری و استخدامی کشور خواهد شد. یافته‌های پژوهش گویای جدید بودن و حاکی از آن است که بین میزان استقرار دولت الکترونیک و ارتقای شاخص‌های حکمرانی صالح در نظام مدیریتی سازمان مذکور ارتباط معناداری وجود دارد.

واژگان کلیدی: ایران، پاسخ‌گویی، حکمرانی صالح، دولت الکترونیک، سازمان اداری و استخدامی کشور، شفافیت، فناوری اطلاعات.

* دانشجوی دکتری گروه علوم سیاسی، گرایش مسائل ایران، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، جمهوری اسلامی ایران.

fardayy.roshan@gmail.com

0000-0002-4101-7533

** استادیار گروه علوم سیاسی، اندیشه سیاسی و مسائل ایران، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، جمهوری اسلامی ایران (نویسنده مسئول).

dr.darvishpur2018@yahoo.com

0000-0002-9240-9588

*** دانشیار گروه علوم سیاسی، اندیشه سیاسی و مسائل ایران، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، جمهوری اسلامی ایران.

tohidfam_m@yahoo.com

0000-0002-0775-7482

**** استادیار گروه علوم سیاسی، اندیشه سیاسی و مسائل ایران، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، جمهوری اسلامی ایران.

amini.aliakbar@yahoo.com

0000-0001-7976-1539

مقدمه

بیان مسئله: فناوری اطلاعات می‌تواند به عنوان ابزاری کارآمد در توانمندسازی دولت محسوب شود و دولت‌ها با استفاده از این ابزار می‌توانند با شفافیت فعالیت کنند که این امر خود مسئولیت‌پذیری و قدرت پاسخ‌گویی آنها را افزایش داده و در نهایت باعث ایجاد عدالت، قانون‌مداری، کارایی و اثربخشی دولت‌ها خواهد شد. بر این اساس مسئله پژوهش حاضر ناظر بر جایگاه این فناوری‌ها در تحقق الگوی حکمرانی صالح در یکی از مهم‌ترین سازمان‌های حوزه مدیریت کشوری است.

اهمیت: پژوهش حاضر به دلیل جایگاه سازمان امور استخدامی کشور و همچنین جایگاه بی‌بدیل فناوری‌های نوین در جوامع معاصر، دارای اهمیت کاربردی بوده و می‌تواند در ارائه بهتر و باکیفیت‌تر خدمات دولتی همچنین مشارکت اثربخش شهروندان در فرایند تصمیم‌گیری عمومی و بهبود شفافیت و پاسخ‌گویی، مؤثر واقع شود.

ضرورت: ضعف و یا فقدان شفافیت و پاسخ‌گویی الگوی تدبیر امور جامعه، اثربخشی و کارایی نظام سیاسی را کاهش داده و عدم رضایتمندی شهروندان را به دنبال دارد که این امر باعث از بین رفتن عدالت و اعتماد عمومی خواهد شد.

اهداف: پژوهش حاضر با هدف کمک به تحقق هر چه بیشتر ایده حاکمیت دولت الکترونیک به انجام رسیده است. در همین راستا، شناخت ظرفیت‌های فناوری‌های نوین در بهبود الگوی اداره جامعه، و تبیین نیازمندی‌های نوین و رو به گسترش جوامع معاصر؛ به عنوان دو هدف فرعی تعریف شده‌اند.

سؤال‌ها: تأثیر فناوری اطلاعات و دولت الکترونیک در ارتقای شاخص‌های حکمرانی صالح چیست؟ به عنوان سؤال اصلی پژوهش مطرح است. دو سؤال فرعی تحقیق نیز عبارت‌اند از: حکمرانی صالح مطابق با رویکرد بومی در ایران به چه معنا است؟ و شاخص‌های حکمرانی صالح کدام‌اند؟

فرضیه: دولت الکترونیک با استفاده از ابزار فناوری اطلاعات ضمن تأثیر در ارتقای شاخص‌های حکمرانی صالح، اثربخشی و کارایی را افزایش داده و باعث بهبود عملکرد سازمان اداری و استخدامی کشور خواهد شد.

۱. پیشینه پژوهش

در ارتباط با موضوع پژوهش، حکمرانی صالح به دلیل اهمیت و کاربردی که دارد موضوع پژوهش‌های متعددی بوده که در دو بخش زیر به آنها اشاره می‌شود.

۱-۱. پیشینه تحقیق در نشریه دانش سیاسی

یکی از پژوهش‌ها در این زمینه مقاله فیروزآبادی و آزادی (۱۳۹۹) تحت عنوان تحلیل پیشینه حکمرانی فضای مجازی جمهوری اسلامی ایران به استخراج تجربه چهل‌ساله انقلاب اسلامی در حکمرانی فضای مجازی پرداخته و در مقاله دیگر از مهدی نادری و پیرانی (۱۳۹۹) تحت عنوان راهبردهای پیشرو در پسا چهل سالگی انقلاب اسلامی که راهبرد پیشتازی را به طور خاص در امر حکمرانی بر حاکم کردن سیاست‌های درونگرا به جای سیاست برونگرا بررسی کرده است. در مقاله دیگری توسط سلطانی‌نژاد، جمشیدی و پوردست (۱۳۹۵) با عنوان دگرگونی مفهوم قدرت در پرتو فناوری نوین اطلاعات، نقش فناوری اطلاعات را بر مفهوم قدرت واکاوی کرده است.

۱-۲. پیشینه پژوهش در سایر منابع

عمده منابع منتشرشده در این زمینه می‌توان با عنایت به محتوای آنها به سه دسته اصلی زیر تقسیم کرد:

الف. متونی که به تحلیل مبانی و آثار ماهوی فناوری‌های نوین در حوزه حکمرانی اختصاص دارند. برای مثال ناظمی اردکانی (۱۳۸۷) از منظر وظایف و نقش دولتی به موضوع نگریسته و از بروز تحولی بنیادین در این زمینه سخن گفته است. تحولی که پررنگ شدن نقش مردم را در حکمرانی در پی داشته است. ضمیری نیز نقش دولت در کشورداری و الگوهای دولت در حکمرانی و مفاهیم مرتبط با حکمرانی صالح را در اندیشه امام بررسی کرده است (ضمیری، ۱۳۸۷)؛ حال آنکه ضمیری پیشتر به مبادی نظری کلان این بحث در مکاتب فکری و اجتماعی توجه داشته است (قلی‌پور، ۱۳۸۷). در نهایت بررسی شواهد موجود حاکی از آن است که اصول حکمرانی خوب در بیشتر کشورها تنها در غالب شعار باقی مانده و در عمل آثار به‌کارگیری آن خیلی مشهود نیست (Kauffeldt, 2019, p. 75).

ب. آثاری که در سطح سازمانی به تحلیل موضوع پرداخته‌اند. برای مثال موسوی کیاسری، بابایی زکلیکی و خدیور (۱۳۹۶) به بررسی ارتباط حاکمیت فناوری اطلاعات و موفقیت سیستم برنامه‌ریزی منابع سازمان پرداخته است. زهیری (۱۳۹۴) نیز به این موضوع پرداخته که فلسفه طراحی نظریه حکمرانی صالح، در واقع واکنشی به ضعف نظریه حکمرانی خوب برای رفع نیاز جوامع و بهبود وضعیت ایشان بوده است.

پ. آثاری که به تحلیل پیامدهای ناشی از رشد فناوری‌های نوین در عرصه حکمرانی پرداخته‌اند. برای مثال بهپور (۱۳۹۱) به این موضوع پرداخته که رشد ناگهانی دنیای دیجیتال، باعث پیشرفت‌های قابل توجه در فناوری اطلاعات و ارتباطات شده و تأکید بر رقابت جهانی، انقلاب‌هایی هستند که کسب‌وکارها بر اساس آن عمل کرده و سازمان‌ها با توجه به آن، رقابت می‌کنند، تا جایی که انقلاب فناوری اطلاعات و ارتباطات، رفتار انسانی، مدیریت سازمان‌ها و نیز حکمرانی دولت‌ها را تغییر داده است و دولت‌ها به طور روزافزونی از ارتباطات الکترونیکی به عنوان ابزاری برای تحقق حکمرانی صالح بهره می‌جویند.

با تأمل در پژوهش‌های بالا مشخص می‌شود عموم نویسندگان به ضرورت حکمرانی اشاره داشته‌اند اما در خصوص روش دستیابی به ارتقای شاخص حکمرانی صالح اتفاق نظری وجود ندارد و بیشتر پیشرفت‌های فناوری اطلاعات مدنظر بوده است. بر این اساس پژوهش حاضر سعی دارد این خلأ روش‌شناختی را تا حدودی پر نماید. وجه تمایز نوشته حاضر آن است که با رویکردی کاربردی و به صورت آماری به بررسی شاخص‌های حکمرانی صالح و نحوه ارتقای آن در سازمان اداری و استخدامی کشور پرداخته و سعی دارد با روشی متفاوت که دارای وجوه شباهت و افتراق با پژوهش‌های موجود است از حیث روش و هدف دارای نوآوری باشد و با بررسی سامانه جامع کارمند ایران نحوه ارتقای شاخص‌های حکمرانی صالح را با استفاده از ابزار فناوری اطلاعات و توسعه دولت الکترونیک نشان خواهد داد.

۲. مبانی مفهومی

۲-۱. فناوری اطلاعات

منظور از فناوری اطلاعات استفاده از آن دسته از سامانه‌های اطلاعاتی مبتنی بر رایانه‌ها

است که به کار مطالعه، طراحی و برنامه‌ریزی در حوزه‌های مختلف مدیریتی می‌آیند (فتحیان و مهدوی‌نور، ۱۳۹۸، ص. ۴۵).

۲-۲. حکمرانی

حکمرانی در لغت به معنای حکومت، فرمانروایی، زمامداری، رهبری تعریف شده و از حیث تخصصی به معنی مدیریت یک کشور یا کنترل یک شرکت از طریق سازمان آمده است؛ روشی که به وسیله آن یک کشور اداره می‌شود یا یک کشور یا مؤسسه کنترل می‌شود (قلی‌پور، ۱۳۸۷، ص. ۱۳). حکمرانی از این نظر دارای انواع مختلفی است که مهم‌ترین آنها در جدول زیر معرفی شده‌اند:

جدول شماره (۱): انواع حکمرانی بر اساس نوع، نظریه پردازان و ویژگی‌ها

نوع حکمرانی	نظریه پردازان	ویژگی‌ها
سلسله مراتبی	ویلیامسون، بارنی و لی	تشویق‌ها کم، کنترل‌های اداری شدید، قوانین بازدارنده
مذاکره‌ای	تامیل	توجه به تعامل میان بخش دولتی و خصوصی در سطوح مختلف محلی، منطقه‌ای و ملی
رقابتی	تامیل، هاینلت و دیگران	توجه به سازوکارهای اثرگذاری بر تصمیم‌های هریک از بخش‌ها و تعامل میان آنها
مبتنی بر همکاری	تامیل	مشارکت داوطلبانه، تصمیمات مشترک، توافق‌های عمومی و پذیرش داوطلبانه
مبتنی بر بازار	گست، یتنهال و زینی	تشویق‌های زیاد، کنترل‌های اداری کم، قوانین و مقررات کم
شبکه‌ای	رودز، مینتزبرگ، جسوپ	تعاملات شبکه‌های مختلف اجتماعی
مبتنی بر اجبار	ترایپ و دیگران	ابزارهای قانونی الزام‌آور و تعیین استانداردهای ثابت برای اجرا
انعطافی	بورسا	روش بازهماهنگی
دولت مدیریتی	نیومن و کلارک، اریک لین	دولت استفاده‌کننده از خدمات، نظارت‌کننده، تأمین‌کننده نیاز مشتریان و در تلاش برای ایجاد درآمد
مشارکتی	هدی، هیو	توجه به فرایندهای مشارکتی، مبتنی بر گفت‌وگو

نوع حکمرانی	نظریه پردازان	ویژگی‌ها
ترکیبی	ویلیامسون	ترکیبی از حکمرانی مبتنی بر بازار و سلسله مراتبی
مبتنی بر پیمانکاری	ایلکن و الیور، مارشال	مبتنی بر تفکر لیبرالیستی، تعامل بخش دولتی و خصوصی، مقررات‌زدایی و کوچک‌سازی
نظم‌دهنده اولیه	کویمان	گرایش به اقدامات عملی (حوزه‌ای که در آن مدیران دولتی و نمایندگان آنها درگیر هستند)
نظم‌دهنده ثانویه	کویمان	ایجاد نهادها و تدوین برنامه‌ها و ابزارهای خط‌مشی
فراحکمرانی	کویمان، جسوپ	عقلانیت ارتباطی مبتنی بر گفتگو، کدبندی زبان‌شناختی، تبیین مسائل و تنظیم الگوهای عملی

(منبع: زاهدی و ابراهیم‌پور، ۱۳۹۱، ص. ۴۸)

۳-۲. حکمرانی خوب

این اصطلاح از حیث تاریخی با ملاحظات و مؤلفه‌های اقتصادی طراحی و ارائه شده و بر محور ایده توسعه اقتصادی قرار داشته است (میدری و خیرخواهان، ۱۳۸۳، ص. ۲۶)، اما به تدریج وارد فضای سیاسی شده و متوجه نهاد مهم دولت می‌شود (Kettani, & Moulin, 2014, p. 34). مهم‌ترین ویژگی حکمرانی خوب مشارکت است. حکمرانی خوب مستلزم آن است که همه ذی‌نفعان در تصمیم‌گیری‌ها مشارکت داشته باشند که معرف منافع آنها هستند (Gibbs; Knapper & Piccinin, 2019, p. 416). پیش‌نیاز اساسی حکمرانی خوب، پاسخ‌گویی است. در شرایطی که حکمرانی خوب یک هنجار و نرم است، تصمیم‌گیرندگان در برابر مردم یا ذی‌نفعان نهادی می‌بایست پاسخ‌گو باشند (Niedlich et al, 2020, p. 183). به عبارت دیگر حکمرانی خوب مجموعه‌ای از عواملی چون شفافیت، حاکمیت قانون، مشروعیت، شایستگی، پاسخ‌گویی و اجماع می‌باشد (جاسبی و نفری، ۱۳۸۸، ص. ۸۷-۸۸). از طرفی نهادهای بین‌المللی برای حکمرانی خوب شاخص‌هایی ذکر کرده‌اند تا از این طریق، کشورهای جهان را ارزیابی کنند؛ بنابراین اگر کشوری مطابق این شاخص‌ها عمل کند موفق بوده و در غیراین صورت موفق نخواهد بود. این شاخص‌ها شامل پاسخ‌گویی و حق اظهارنظر^۱، ثبات سیاسی و نبود خشونت^۲، اثربخشی دولت^۳، کیفیت قوانین و مقررات^۴، حاکمیت قانون^۵ و مهار فساد^۶ است (Saha, 2018, P. 210).

۲-۴. حکمرانی صالح

این اصطلاح در سالیان اخیر در مطالعات علمی مورد توجه محققان داخلی قرار گرفته و تمامی شاخص‌های حکمرانی را دربردارد. حکمرانی صالح مبتنی بر پذیرش اصل حاکمیت برای خداوند متعال، تعیین حاکمان مشروع توسط حضرت حق، و تأکید بر تأمین سعادت دنیوی و اخروی مردم در الگوی حکمرانی صالح می‌باشد. توجه به دو ساحت وجودی انسان، اعتقاد به اعتبار روش‌های وحیانی و عدم انحصار روش به رویکردهای تجربی صرف، و داشتن تصویری زنده و فعال از نظام هستی به مثابه سایر ارکان مهم الگوی حکمرانی صالح مدنظر است (ابطحی؛ آرایش و سالاری سردری، ۱۳۹۷، ص. ۳۹). بر این اساس مشخص می‌شود که حکمرانی صالح نظریه‌ای مستقل و از حیث فلسفه وجودی و ساختار اجرایی متفاوت از حکمرانی خوب است، اگرچه ممکن است که برخی از شباهت‌ها را نیز بتوان بین این دو سراغ گرفت (Saha, 2018, p. 210 و ابطحی؛ آرایش و سالاری سردری، ۱۳۹۷، ص. ۴۲).

۲-۵. دولت الکترونیک

دولت الکترونیک عبارت است از ارائه خدمات و اطلاعات دولتی از طریق اینترنت یا سایر رسانه‌های الکترونیکی؛ به گونه‌ای که در آن خدمات به صورت حرفه‌ای و در تمام بازه زمانی شبانه‌روز به صورت ایمن قابل عرضه باشد (Brown & Garson, 2013, p. 96).

۳. مبانی نظری و الگوی تحلیل

مهم‌ترین بحث در حد پژوهش حاضر تعیین شاخص‌های حکمرانی صالح و نسبت آن با دولت الکترونیک است که در ادامه به آن خواهیم پرداخت.

۳-۱. شاخص‌های حکمرانی صالح در رویکرد اسلامی

از رهگذر بررسی و تحلیل متون این حوزه، می‌توان مهم‌ترین شاخص‌های حکمرانی صالح را به شرح زیر برشمرد:

شاخص (۱). پاسخ‌گویی^۷

در حکمرانی صالح، برخلاف الگوی حکمرانی خوب؛ پاسخ‌گویی منحصر به پاسخ‌گویی

اجتماعی نیست، چراکه پاسخ‌گویی به عنوان یک تکلیف، نخست در برابر خداوند مطرح شده و بعد به لایه‌های زیرین تسری می‌یابد. بنابراین پاسخ‌گویی چندلایه‌ای و نه تک‌ساحتی است. (نک. امام علی، ۱۳۷۶، ص. ۱۲۶)

شاخص (۲). قانون‌مداری^۸

منظور از قانون‌مداری، اعمال قوانین الهی در همه عرصه‌ها و بر همه افراد است (نک. علی ابن ابی طالب (علیه‌السلام)، ۱۳۷۶، ص. ۹۲). تفاوت اساسی حکمرانی صالح با حکمرانی خوب را می‌توان در مبانی قانون‌گذاری دانست. درحالی‌که حکمرانی خوب بر نقش محوری مردم و یا نمایندگان آنها تأکید دارد، حکمرانی صالح از ضرورت رعایت قوانین شرع و وضع ضوابط توسط نمایندگان مردم در چارچوب احکام شریعت سخن می‌گوید (شاه‌آبادی و جامه بزرگی، ۱۳۹۲، ص. ۱۵).

شاخص (۳). شفافیت^۹

ارائه اطلاعات درست، به موقع و متناسب به مخاطبان، که بتواند به تحصیل مصلحت عمومی کمک نماید؛ معنای عملیاتی شفافیت است. تحلیل‌گران در ارتباط با حکومت علوی وجود چنین شفافیتی را مدنظر داشته و از آن به عنوان الگویی مناسب برای حکمرانی صالح یاد کرده‌اند (حسین‌زاده بحرینی، ۱۳۸۳، ص. ۱۶). این معنا در حکمرانی خوب نیز آمده و تصریح شده که لازم است مردم نسبت به رخدادهای و روال‌های حاکم، مطلع و آگاه باشند. البته در فلسفه وجودی این دسترسی بین دو رویکرد قدری تفاوت وجود دارد.

شاخص (۴). کارایی و اثربخشی^{۱۰}

یکی دیگر از شاخص‌ها، کارایی و اثربخشی است. حضرت علی (علیه‌السلام) برای کارایی و اثربخشی حکمرانی صالح سه معیار ذیل را ذکر نموده‌اند:

اول. امام به مالک اشتر دستور می‌دهند که مالیات را از مردم جمع‌آوری کرده، از آن برای آبادسازی شهرها استفاده کند (امام علی، ۱۳۷۶، ص. ۱۸).

دوم. لازم است حکومت نسبت به بهبود شرایط مردم فعالانه برخورد نماید؛ چراکه پرداخت مالیات تابعی از وضعیت خوب اقتصادی و معیشتی مردم است (امام علی، ۱۳۷۶، ص. ۵۳).

سوم. از تمامی منابع به صورت عام و از منابع مالیاتی به صورت خاص استفاده بهینه نموده، از اسراف و زیاده‌روی پرهیز کند. امام علی (علیه‌السلام) می‌فرماید: (در مکاتبات اداری که با یکدیگر دارید) نوک قلم‌هایتان را تیز کنید و فاصله سطرها را کم نمایید! از زیاده‌روی و اسراف حتی در اموری این‌چنین بپرهیزید تا مخارج اضافی بر بیت‌المال تحمیل نشود (امام علی، ۱۳۷۶، ص. ۵۸).

شاخص (۵). مبارزه با فساد

به هر گونه اقدامی برای سوءاستفاده از منابع در اختیار و یا اعتماد مردم، فساد گفته می‌شود. به همین خاطر است که امام علی (علیه‌السلام) فرموده‌اند: «نباید در آنچه متعلق به عموم مردم است، برای خود حق ویژه‌ای قائل باشی» (امام علی، ۱۳۷۶، ص. ۲۱).

نمودار شماره (۱): شاخص‌های حکمرانی صالح

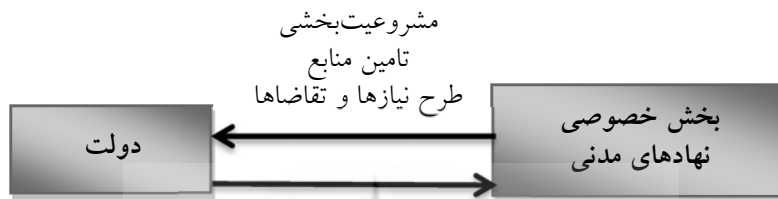
(یافته‌های پژوهش حاضر)

۲-۳. دولت الکترونیک رابط میان فناوری اطلاعات و حکمرانی صالح

مهم‌ترین عامل واسطه‌ای میان فناوری اطلاعات و حکمرانی صالح را دولت الکترونیک تشکیل می‌دهد. همه دولت‌ها آن را راهبردی کلیدی برای دستیابی به موفقیت و هسته مرکزی فعالیت‌های معطوف به بازسازی دولت‌ها می‌دانند (آهنگرپور، ۱۳۸۸، ص. ۴۱). بهره‌گیری از دولت الکترونیک و مساعی دولت‌ها برای فراگیری آن عمدتاً با هدف ایجاد دگرگونی‌هایی در فرایندهای دولتی همانند عدم تمرکز، افزایش کارآمدی، و اثربخشی سازمانی صورت می‌پذیرد. با این توضیح مشخص می‌شود که در الگوی

حکمرانی صالح، الگویی جدید از تعامل «دولت - جامعه مدنی - بخش خصوصی» با استفاده از ظرفیت‌های دولت الکترونیک، شکل می‌گیرد که به صورت همزمان صیانت از حقوق شهروندان، افزایش کارآمدی دولت، و تقویت بخش خصوصی را در پی دارد (نک. به نمودار شماره ۲).

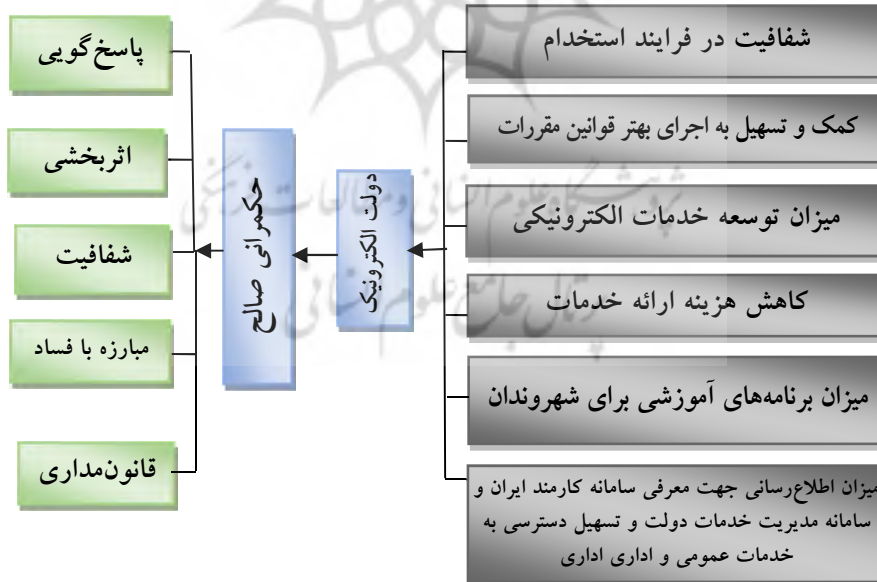
نمودار شماره (۲): نقش بخش‌های سه‌گانه در حکمرانی صالح

ارائه‌دهنده خدمات، تهیه زیرساخت‌های اقتصادی، پاسخ‌گویی رهبری
(منبع: آهنگریور، ۱۳۸۸، ص. ۵۵)

حال می‌توان الگوی تحلیل پژوهش حاضر را به شرح زیر ارائه نمود:

نمودار شماره (۳): مدل مفهومی پژوهش

(Source: Torfing, 2014, p. 75)

در این مدل دولت الکترونیک با استفاده از ابزار فناوری اطلاعات می‌تواند در فرایند استخدام نیروی انسانی با طراحی سامانه کارمند ایران و سامانه مدیریت خدمات دولت شفافیت ایجاد کرده و بستر مناسب را برای تسهیل و تسریع قوانین و مقررات فراهم کند. از سوی دیگر دولت الکترونیک با کاهش هزینه‌های ارائه خدمات در میزان توسعه خدمات الکترونیکی تأثیرگذار بوده و با ایجاد برنامه‌های آموزشی و معرفی تارنماهای اینترنتی دسترسی به خدمات عمومی و اداری را برای افراد جامعه فراهم کند که این امر باعث ارتقاء شاخص‌های حکمرانی صالح خواهد شد.

۴. الگوی تکامل دولت الکترونیک و مدیریت کارمندان در ایران

دولت الکترونیک در ایران تبار تاریخی دامنه‌داری ندارد، اما در همین دوره اندک تحولات قابل توجهی را تجربه نموده که به نوبه خود در حوزه نحوه تدبیر امور کارمندان مؤثر بوده است. در ادامه نقاط عطف ظهور دولت الکترونیک و سامانه جامع کارمندان تبیین می‌شوند.

۴-۱. دولت الکترونیک

دولت الکترونیک به عنوان راه‌حل اصلی و اولیه برای اصلاح الگوی مدیریت کشوری مطرح است که حداقل سه تلقی از آن در دوره‌های مختلف دیده شده است:

الف. دولت الکترونیکی (۱۳۹۳)؛ که دلالت بر وجود مولفه‌هایی از قبیل موارد زیر دارد: توسعه عمودی خدمات الکترونیکی، ارائه خدمات اولیه از طریق پیشخوان‌ها، شکل‌گیری شبکه‌های درون‌سازمانی، اتوماسیون خدمات درون سازمان، و ظهور سازمان‌های پیشرو.

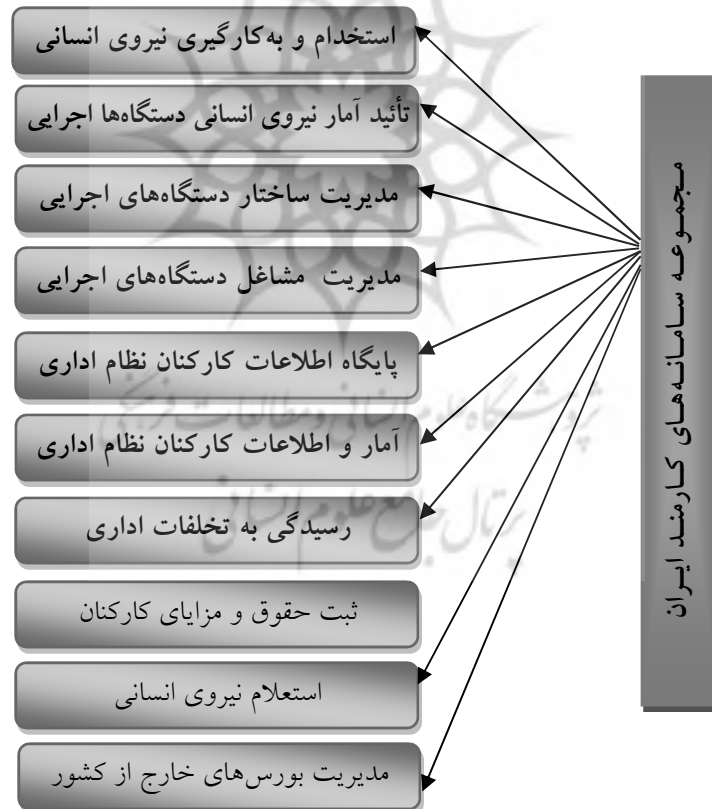
ب. دولت تعامل‌پذیر (۱۳۹۶)؛ که دلالت بر وجود مولفه‌هایی از قبیل موارد زیر دارد: ارائه حداکثری سرویس‌های خارج از دولت، اتصال سرویس‌ها و قدرت تحرک‌پذیری کاربر، ایجاد مجراهای نوین و یکپارچه موبایل، و یکپارچه‌سازی موبایلی پرداخت‌های دولت.

ت. دولت هوشمند (۱۴۰۱)؛ که دلالت بر وجود مولفه‌هایی از قبیل موارد زیر دارد: ایجاد شبکه‌های بین‌سازمانی، ارائه خدمات بر اساس سرویس کاتالوگ، حرکت در چارچوب معماری استاندارد، بهره‌گیری از پنجره‌های واحد، و ارائه سرویس از مجراهای یکپارچه (شکوری مقدم، ۱۳۹۷، ص. ۱۵۰).

۴-۲. سامانه جامع کارمند ایران

مجموعه سامانه‌های کارمند ایران متشکل از ده سامانه اعم از استخدام و به‌کارگیری نیروی انسانی، تأیید آمار نیروی انسانی دستگاه‌های اجرایی، مدیریت ساختار دستگاه‌های اجرایی، مدیریت مشاغل دستگاه‌های اجرایی، پایگاه اطلاعات کارکنان نظام اداری، آمار و اطلاعات کارکنان نظام اداری، رسیدگی به تخلفات اداری، ثبت حقوق و مزایای کارکنان، استعلام نیروی انسانی و مدیریت بورس‌های خارج از کشور است. اقدامات سازمان اداری و استخدامی کشور از طریق سامانه‌های کارمند ایران صورت می‌پذیرد که این امر باعث شفافیت در مراحل انجام کار، عدالت محوری پاسخ‌گویی بهتر، اثربخشی و رضایتمندی شهروندان را فراهم کرده است.

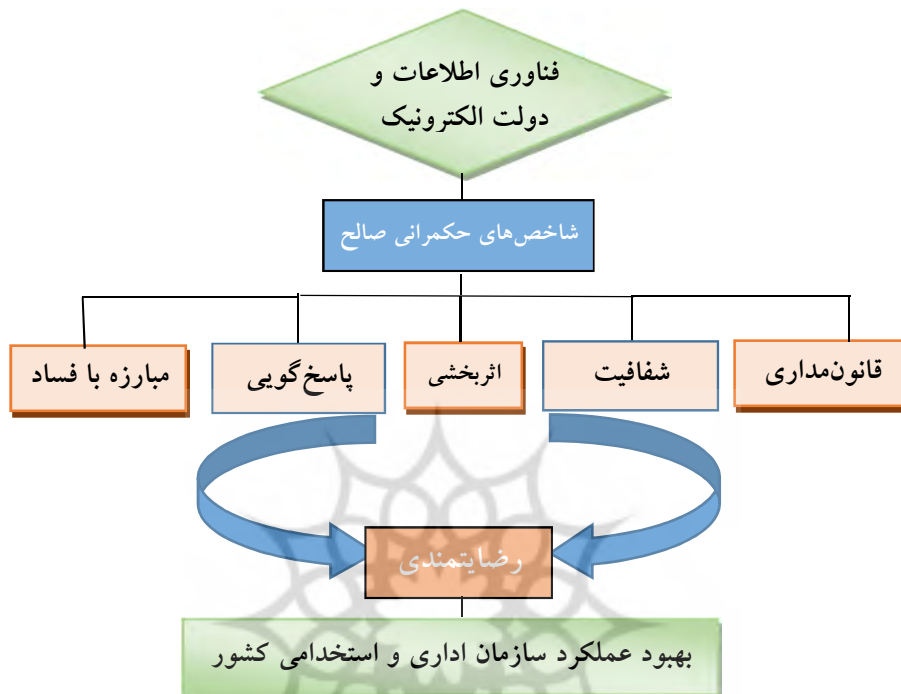
نمودار شماره (۴): سامانه جامع کارمند ایران

(منبع: طراحی شده توسط محققان)

برای بیان بهتر نقش و تأثیر فناوری اطلاعات و دولت الکترونیک در شاخص‌های حکمرانی مطالعه موردی سازمان اداری و استخدامی کشور در نظر گرفته شده است. این سازمان به طور خاص به موضوع خدمات پرداخته و با توجه به مأموریت آن در هدایت، راهبری و نظارت بر خدمات و فرایندهای دستگاه‌های اجرایی و همچنین به منظور ارائه خدمات دولتی آسان و سریع به صورت ۲۴*۷ به مردم (هفت روز هفته - ۲۴ ساعت شبانه‌روز) اقدام به احصاء و شناسایی خدمات دستگاه‌های اجرایی، استانداردسازی عناوین و تهیه شناسنامه خدمات در تعامل مستقیم با دستگاه‌های اجرایی نمود. نتایج حاصل از احصاء و شناسه‌دار نمودن خدمات دستگاه‌های اجرایی در حوزه‌های مختلف تصمیم‌گیری، از قبیل تعیین اولویت الکترونیکی نمودن خدمات، بهبود نحوه ارائه خدمات، اصلاح فرایندهای مربوط به آنها، حل مشکلات و موانع اجرایی، تعیین استعلامات بین‌دستگاهی و تلاش در جهت الکترونیکی کردن آنها، توسعه مجراهای ارائه خدمت، تهیه اطلس کلان خدمات دولت و مدیریت برنامه‌ریزی مبتنی بر عملکرد مورد استفاده قرار گرفته و عناوین خدمات ۱۵۹ دستگاه اجرایی را در کتاب مرجع خدمات دستگاه‌های اجرایی تدوین کرده و علاوه بر اطلاع‌رسانی خدمات دستگاه‌ها به مردم با طراحی (سامانه مدیریت خدمات دولت^۱) دستگاه‌های اجرایی ملزم به ثبت اطلاعات شناسنامه خدمات شده که این امر مبنایی برای نظارت و ارزیابی کیفیت ارائه خدمات دستگاه خواهد بود. امری که باعث شفافیت بیشتر خدمات و پاسخ‌گویی بهتر دستگاه‌های اجرایی خواهد شد. سازمان همچنین با طراحی سامانه جامع کارمند ایران دستگاه‌های اجرایی را ملزم به ثبت اطلاعات تشکیلات خود در سامانه و طی تمامی مراحل و ضوابط قانونی برای أخذ مجوز استخدامی و جذب نیرو نموده است که این امر سبب شده در تمامی مراحل و فرایندهای جذب نیرو و ساختار تشکیلاتی دستگاه‌ها نظارت کافی داشته باشد و با رعایت شفافیت و پاسخ‌گویی شرایط لازم برای عدالت‌محوری، قانون‌مداری، اثربخشی، کارایی و رضایتمندی دستگاه‌های اجرایی و ارباب رجوع فراهم کرده و عملکرد خود را ارتقاء بخشد.

نمودار شماره (۵): نقش فناوری اطلاعات و دولت الکترونیک در شاخص‌های حکمرانی صالح

(منبع: طراحی شده توسط محققان)

۵. روش پژوهش

جامعه آماری پژوهش کارکنان سازمان اداری و استخدامی کشور است که تعداد آن ۳۷۵ نفر اعم از کارکنان پیمانی، رسمی و قراردادی در سال ۱۳۹۹ می‌باشد. با محاسبه نمونه به روش کوکران با خطای ۵ درصد، تعداد ۱۸۹ پرسشنامه توزیع شد. برای سنجش متغیرها از پرسشنامه استاندارد استفاده شد. پرسشنامه‌ها بر اساس طیف لیکرت (بسیار کم، ۱؛ کم، ۲؛ نه کم نه زیاد، ۳؛ زیاد، ۴؛ بسیار زیاد، ۵) تنظیم شدند. روش سنجش پایایی با استفاده از آلفای کرونباخ بود که ۰,۹۱ به دست آمد. برای تأیید روایی محتوای پرسشنامه از نظر خبرگان و اساتید استفاده شد و برای سنجش روایی سازه از تحلیل عاملی استفاده شد. از آنجایی که شاخص KMO در حدود ۰/۸۵ و بالاتر از ۰,۷، پس تعداد نمونه برای تحلیل عاملی کافی بود. مقدار sig آزمون بارتلت، کوچک‌تر از ۵ درصد است که نشان می‌دهد تحلیل عاملی برای شناسایی ساختار مناسب است.

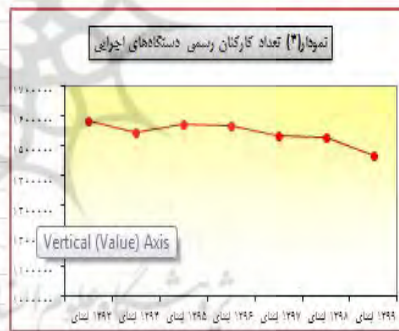
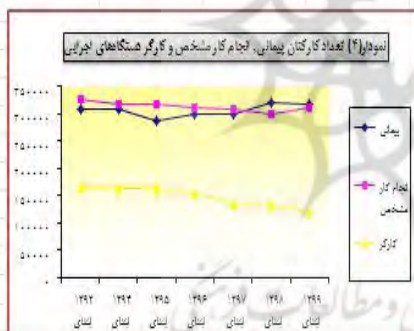
۶. یافته‌های پژوهش

در این پژوهش شاخص‌های حکمرانی صالح مورد سنجش قرار گرفت. سازمان اداری و استخدامی کشور تا قبل از طراحی سامانه‌های کارمند ایران و سامانه مدیریت خدمات دولت که از بستر آن با شناسه‌دار نمودن خدمات سازمان‌ها، تمامی خدمات دستگاه‌های اجرایی به طور شفاف در اختیار عموم مردم قرار می‌گیرد، نظارت مستمری بر نحوه اقدامات و عملکرد دستگاه‌های اجرایی نداشته و فرایند مشخصی برای صدور مجوزهای استخدامی، جذب و استخدام نیروی انسانی وجود نداشت. اما با استفاده از ابزار فناوری و توسعه دولت الکترونیک و استقرار سامانه جامع کارمند ایران دستگاه‌های اجرایی کشور ملزم به ثبت اطلاعات و فرایند اقدامات خود در حوزه‌های مختلف در سامانه شدند که این امر علاوه بر شفافیت اقدامات دستگاه‌های اجرایی زمینه نظارت بیشتر سازمان را فراهم کرده و باعث پاسخ‌گویی بهتر، عدالت‌محوری، قانون‌مداری، اثربخشی و رضایتمندی شهروندان و عملکرد بهتر دستگاه‌های اجرایی شده است. چون دستگاه‌های اجرایی کشور ملزم به ثبت گام‌به‌گام اطلاعات مربوط به ساختار تشکیلاتی خود و اخذ مجوز استخدامی هستند، می‌بایست تمامی ضوابط و مراحل قانونی را رعایت و در سامانه کارمند ایران، مراحل قانونی را ثبت کنند. مزایای ثبت گام‌به‌گام اطلاعات در سامانه مانع از سوءاستفاده شده و سازمان‌ها نسبت به گذشته به طور شفاف فعالیت کرده و ملزم به پاسخ‌گویی هستند. بر این اساس سازمان اداری و استخدامی کشور نسبت به گذشته در تمامی فرایندهای استخدام نظارت بیشتری دارد که این امر علاوه بر ارتقای شاخص‌های حکمرانی رضایتمندی شهروندان را به ارمغان خواهد آورد. همچنین فناوری اطلاعات می‌تواند به عنوان ابزاری کارآمد در توانمندسازی دولت نقش مؤثری ایفاء کرده و دستگاه‌های اجرایی با استفاده از این ابزار می‌توانند با شفافیت فعالیت کنند که این امر خود مسئولیت‌پذیری و قدرت پاسخ‌گویی آنها را افزایش داده و در نهایت باعث ارتقای شاخص‌های حکمرانی صالح خواهد شد. در جدول شماره ۲ روند تغییرات نیروی انسانی بر حسب نوع به‌کارگیری و تعداد کارکنان دستگاه‌های اجرایی کشور به تفکیک نوع استخدام از ابتدای سال ۱۳۹۳ تا ابتدای سال ۱۳۹۹ مورد بررسی قرار گرفته و در جدول شماره ۳ با تبیین تعداد مجوزهای صادر شده از سال ۱۳۹۲ تا سال ۱۳۹۹ میزان شفافیت در استخدام و

به‌کارگیری نیروی انسانی را نشان می‌دهد، و به این نکته اشاره دارد که هر سال چه تعداد مجوز استخدامی به صورت رسمی، پیمانی، قراردادی و کارگری صادر می‌شود. امری که در گذشته به دلیل عدم وجود سامانه و عدم ثبت اطلاعات کارکنان توسط دستگاه‌های اجرایی به صورت شفاف امکان‌پذیر نبوده و شرایط را برای سوءاستفاده برخی مدیران و فساد و بی‌عدالتی در دستگاه‌های اجرایی فراهم می‌نمود.

جدول شماره (۲): روند تغییرات نیروی انسانی بر حسب نوع به‌کارگیری

تعداد کارکنان دستگاه‌های اجرایی کشور به تفکیک نوع استخدام از ابتدای سال ۱۳۹۳ تا ابتدای ۱۳۹۹							
نوع استخدام	ابتدای ۱۳۹۳	ابتدای ۱۳۹۴	ابتدای ۱۳۹۵	ابتدای ۱۳۹۶	ابتدای ۱۳۹۷	ابتدای ۱۳۹۸	ابتدای ۱۳۹۹
رسمی	تعداد	۱۵۸۵۳۳۱	۱۵۴۳۵۸۶	۱۵۷۱۹۵۷	۱۵۷۱۷۳۱	۱۵۴۴۵۷۸	۱۴۲۱۸۳۵
	درصد	۶۶.۸	۶۶.۶	۶۷.۱۳	۶۷.۲۴	۶۷.۴۰	۶۷.۰۴
پیمانی	تعداد	۳۰۷۷۷۵	۳۰۸۹۲۸	۲۸۷۸۴۰	۲۹۸۸۰۱	۲۹۹۳۳۳	۳۱۹۱۶۴
	درصد	۱۲.۹۱	۱۲.۶۵	۱۲.۲۹	۱۲.۸۱	۱۳.۱۵	۱۴.۰۳
انجام کار	تعداد	۲۲۱۳۹۱	۲۱۷۱۸۱	۳۱۷۸۱۲	۳۱۱۲۶۲	۳۰۷۸۶۷	۲۹۸۷۲۷
	درصد	۱۳.۶۹	۱۳.۶۰	۱۳.۵۷	۱۳.۳۵	۱۳.۵۲	۱۳.۱۱
مشخص	تعداد	۱۶۵۰۸۰	۱۶۱۷۱۲	۱۶۴۱۱۷	۱۵۴۴۰۵	۱۳۵۱۵۰	۱۲۲۹۰۵
	درصد	۶.۶۲	۶.۶۴	۷.۰۱	۶.۱۲	۵.۹۴	۵.۸۳
کارگر	تعداد	۶.۶۲	۶.۶۴	۷.۰۱	۶.۱۲	۵.۹۴	۵.۸۳
	درصد	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰

(منبع: یافته‌های پژوهش حاضر)

جدول تغییرات نیروی انسانی بر حسب نوع به‌کارگیری، مقایسه بین درصد کارکنان رسمی و پیمانی، قراردادی و کارگری را در ابتدای سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۹ نشان می‌دهد. همان‌طور که مشاهده می‌شود تعداد کارکنان رسمی در طول سال‌های گذشته کمتر شده و به تعداد کارکنان پیمانی افزوده شده است.

جدول شماره (۳): تعداد مجوزهای صادر شده ۱۳۹۲-۱۳۹۹

سال	تعداد مجوزهای استخدام صادره (رسمی و پیمانی)	تعداد مجوزهای متعهدین خدمت در آموزش و پرورش (رسمی)	تعداد مجوز قرارداد کار معین
۱۳۹۲	۹۸۵*	۲۵۰۰۰	-
۱۳۹۳	۱۶۷۲۹	۰	۶۳۷
۱۳۹۴	۵۳۲۴۵	۰	۹۱۹
۱۳۹۵	۱۱۴۰۸	۱۰۰۰۰	۳۱۷
۱۳۹۶	۴۵۶۷۷	۸۰۰۰	۲۴۳۵
۱۳۹۷	۱۰۷۶۳	۲۵۰۰۰	۱۸۹۲
۱۳۹۸	۶۴۹۸۷	۲۵۰۰۰	۱۱۳۹
۱۳۹۹	۲۸۱۸۹	۲۰۰۰۰	۳۲
جمع	۲۰۶۹۸۳	۱۱۳۰۰۰	۷۳۷۱

(منبع: یافته‌های پژوهش حاضر)

در جدول ذیل تجزیه و تحلیل داده‌ها از حیث جنسیت، سن و جایگاه خدمتی بررسی شده است.

جدول شماره (۴): یافته‌های توصیفی

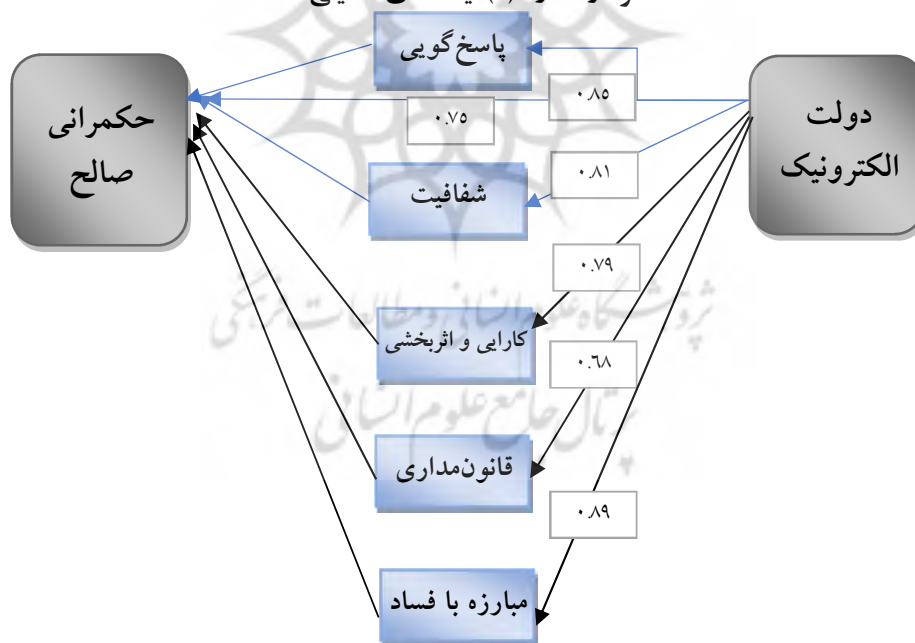
متغیر	زیر متغیر	فراوانی	درصد
جنسیت	مرد	۱۱۰	۷۲
	زن	۶۸	۳۸
تحصیلات	فوق دیپلم و دیپلم	۱۴	۷
	لیسانس	۳۵	۱۹
	فوق لیسانس و دکتری	۱۳۲	۷۴
سابقه کاری	زیر ۱۰ سال	۶۰	۵۱
	۱۱ تا ۲۰ سال	۴۹	۲۸
	بالای ۲۰ سال	۳۸	۲۱

(منبع: یافته‌های پژوهش حاضر)

۷. یافته‌های تحلیلی (بررسی فرضیه‌ها)

برای بررسی فرضیه‌های پژوهش از روش آزمون همبستگی اسپیرمن، استفاده شده است. با استفاده از این آزمون، فرضیه‌ها (اصلی و فرعی) در جامعه مورد مطالعه، در بوته آزمایش گذاشته شد و در سطح اطمینان ۹۵ درصد و سطح معنادار ۰/۰۱، فرض H_0 در مورد تمام آن فرضیه‌ها رد و فرض مقابل تأیید شده است. یعنی بین میزان استقرار دولت الکترونیک و ارتقای شاخص‌های حکمرانی صالح در نظام اداری سازمان اداری و استخدامی کشور ارتباط معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر می‌توان گفت، با توسعه فناوری اطلاعات و استقرار دولت الکترونیک در سازمان‌ها و با همکاری سایر دستگاه‌های اجرایی در ثبت اطلاعات کارکنان خود در سامانه جامع کارمند ایران شاخص‌های حکمرانی صالح ارتقاء می‌یابد. در نمودار زیر ارتباط بین کلیه مؤلفه‌ها و همچنین ضریب همبستگی آنها نشان داده شده است.

نمودار شماره (۶): یافته‌های تحلیلی

(منبع: یافته‌های پژوهش حاضر)

۱-۷. نقش سازنده دولت الکترونیک در شکل‌گیری حکمرانی صالح

در بررسی فرضیه، نتایج پژوهش نشان داد که دولت الکترونیک جایگاه حکمرانی صالح را ارتقا می‌دهد. ضریب ۰,۷۵ میزان تأثیرگذاری رابطه را نشان می‌دهد. در واقع می‌توان با اطمینان بیان کرد که دولت الکترونیک نقش سازنده و تبیین‌کننده‌ای در حکمرانی صالح دارد.

۲-۷. نقش دولت الکترونیک در ارتقای پاسخ‌گویی

یافته‌های پژوهش نشان داد که دولت الکترونیک بر ارتقای پاسخ‌گویی در حکمرانی نقش دارد. ضریب ۰,۸۵ ارتباط نزدیک این متغیرها را نشان می‌دهد.

۳-۷. دولت الکترونیک و افزایش شفافیت

دومین عامل متأثر در بحث دولت الکترونیک و ابعاد حکمرانی می‌توان به شفافیت اشاره کرد. در واقع دولت الکترونیک بستر لازم برای شفافیت در حکمرانی را فراهم می‌کند که می‌توان شفافیت در مباحث تصمیم‌گیری، مالی، سیاسی و اقتصادی را نام برد. پیاده‌سازی نظام دولت الکترونیک به طبع باعث حذف واسطه‌ها و رانت‌های سیاسی و اداری می‌شود و به‌نوعی جلوی فساد سیاسی، اقتصادی و اداری را می‌گیرد، به همین خاطر می‌توان گفت که دولت الکترونیک باعث ارتقای شفافیت در حکمرانی می‌شود. ضریب ۰,۸۱ درصد هم در نتایج پژوهش ادله محکم بر این موضوع می‌باشد.

۴-۷. دولت الکترونیک و افزایش اثربخشی نظام سیاسی

نتایج پژوهش نشان داد که دولت الکترونیک کارایی و اثربخشی دولت را ارتقا می‌دهد. ضریب ۰,۷۹ میزان تأثیرگذاری رابطه را نشان می‌دهد. منظور از کارایی و اثربخشی دولت، میزان استفاده از مهارت‌های فنی و کاری مدیران و میزان کارایی دیوان‌سالاری دولت است. دولت الکترونیک با استفاده از ابزار فناوری اطلاعات مرزهای زمانی را از بین می‌برد، بدین معنی که خدمات رسانی در تمام بیست و چهار ساعت شبانه‌روز و هفت روز هفته و تمام ایام سال صورت می‌گیرد. همچنین مرزهای مکانی را از بین می‌برد، بدین معنی که در دولت الکترونیک مسافت از بین رفته و ارائه خدمات چه برای آن فرد که در دورترین نقطه کشور ساکن است و چه برای کسی که در پایتخت کشور

سکونت دارد یکسان خواهد بود و با افزایش بهره‌وری و کاهش هزینه‌ها در اثربخشی و کارایی تأثیرگذار است.

۵-۷. دولت الکترونیک و تقویت قانون‌مداری

دولت الکترونیک از آن حیث که از ظرفیت بالای دسترسی به فناوری‌های نوین برخوردار است می‌تواند نسبت به ایجاد شفافیت، وضع قوانین کارآمد، اجرای فراگیر قوانین، و برخورد گسترده با فساد؛ اقدام نماید. نتیجه این سیاست‌ها تقویت قانون‌مداری در جامعه است که شاخصی مهم برای تحقق حکمرانی صالح است. می‌توان اذعان کرد که دولت الکترونیک باعث ایجاد قانون‌مداری در حکمرانی می‌شود. وجود ضریب ۰,۶۸ درصد هم در نتایج پژوهش، دال بر صحت این موضوع می‌باشد.

۶-۷. دولت الکترونیک و مهار فساد

آخرین بحث از شاخص‌های حکمرانی صالح مهار فساد اداری است. عوامل بسیاری بر این شاخص مؤثرند که بررسی آنها نشان می‌دهد دلیل عمده در بروز این آفت، ضعف در حکمرانی می‌باشد. با این توصیف می‌توان چنین استنباط کرد که در الگوی حکمرانی صالح، به دلیل تجمیع شرایط و ضوابط فردی، روندی و ساختاری در خصوص حاکمان، بالتبع باید زمینه بروز فساد کاهش و مهار آن افزایش، بیابد.

۸. یافته استنباطی

سازمان اداری و استخدامی کشور با توسعه دولت الکترونیک و در بستر فناوری اطلاعات و طراحی سامانه جامع کارمند ایران با ثبت اطلاعات استخدامی و حقوق و مزایای کارکنان در سامانه می‌تواند گام مؤثری در مهار فساد بردارد. یافته‌های پژوهش نشان داد که دولت الکترونیک در مبارزه با فساد نقش حائز اهمیت دارد. ضریب ۰,۸۹ ارتباط نزدیک این متغیرها را نشان می‌دهد. همچنین در مقایسه با سایر مؤلفه‌های حکمرانی صالح، دولت الکترونیک تأثیر به نسبت مهم‌تری را در مبارزه با فساد دارد. بنابراین می‌توان اذعان داشت دولت الکترونیک با استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات در بالا بردن سطح شفافیت، پاسخ‌گویی، اثربخشی، کارایی و قدرتمندی دولت‌ها نقش مهمی دارد و می‌تواند نقش مؤثری در رضایتمندی شهروندان ایفا کند

به طوری که به کارگیری مؤثر فناوری اطلاعات موجب افزایش دقت، سرعت عمل و کیفیت در ارائه خدمات، کیفیت محصولات و کاهش هزینه خواهد شد. بنابراین گستره استفاده از آن منجر به افزایش درآمد، بالا رفتن کیفیت زندگی، برابری در ارائه خدمات، رضایتمندی شهروندان از عملکرد دولت و افزایش قدرت تأثیرگذاری مردم جامعه در سیاست‌های دولت می‌شود، که این‌ها عوامل مهمی در برقراری عدالت، رعایت حقوق شهروندی و اعمال حکمرانی صالح است. به عبارت دیگر جایگاه فناوری اطلاعات آن قدر حائز اهمیت است که در آینده نزدیک ملل عقب‌مانده آنانی خواهند بود که دیر به مرحله انقلاب اطلاعاتی وارد می‌شوند. با این توضیح مشخص می‌شود که دولت الکترونیک از جمله مهم‌ترین موضوعاتی است که باید به آن پرداخته شود. در این ارتباط تسهیل دسترسی‌ها، افزایش خدمات، ساده‌سازی کاربری‌ها، و کاهش هزینه‌ها، به عنوان اصول اصلی‌ای مدنظر هستند که کیفیت دولت الکترونیک را ارتقا داده و از این طریق تحقق آرمان‌های عالی حکمرانی صالح در جامعه ممکن می‌شود.

نتیجه‌گیری

فناوری اطلاعات و دولت الکترونیک یکی از الزامات تحقق حکمرانی صالح و به عبارتی ابزار تحقق آن است. دولت الکترونیک با استفاده از فناوری اطلاعات در ارائه بهتر و باکیفیت‌تر خدمات دولتی سبب می‌شود کلیه خدمات و سرویس‌های دولتی با حداقل هزینه، حداقل زمان و حداکثر سرعت در اختیار شهروندان قرار گیرد. هدف در حکمرانی صالح افزایش کارآمدی نظام سیاسی در اداره جامعه به منظور نیل افراد و جامعه به رفاه، آسایش، تکامل دنیوی، سعادت و رستگاری اخروی است. تحقق این معنا از حکمرانی، نیازمند تأملی مجدد در فلسفه حکمرانی، جایگاه شهروندان، و شیوه‌های نوین شناسایی و تحقق خواسته‌های مردم است که در پژوهش حاضر ذیل نظریه حکمرانی صالح به آن پرداخته شد. این نظریه از حیث مبانی فلسفی متمایز از نظریه حکمرانی خوب بوده و تلاش دارد تا نیازهای مادی و معنوی شهروندان را در راستای رفاه دنیوی و سعادت اخروی به صورت توأمان تأمین نماید.

1. Comment
2. Political stability and violence
3. Government effectiveness
4. Quality rules and regulations
5. Rule of law
6. Corruption
7. Responsibility
8. Rule of Law
9. Transparency
10. Efficiency and Effectiveness
11. www.mardom.ir

کتابنامه

- آهنگرپور، عادل و حسینی فرد، مجتبی (۱۳۸۸). «اهداف دولت الکترونیک در راستای تحقق حکمرانی خوب»، فصلنامه راهبردی دانشگاه تهران. ۳(۷)، ۶۲-۳۹.
- ابطحی، سیدمصطفی؛ آرایش، حسن و سالاری سردری، فرضعلی (۱۳۹۷). «بررسی و تبیین حکمرانی شایسته در رویکرد حکمرانی نظام جمهوری اسلامی ایران»، فصلنامه راهبرد سیاسی. ۲(۵)، ۴۳-۳۹.
- بهپور، الهام (۱۳۹۱). تأثیر دولت الکترونیک بر تحقق حکمرانی خوب در سازمان‌های دولتی خراسان رضوی. (پایان‌نامه کارشناسی ارشد منتشر نشده)، دانشکده علوم اداری دانشگاه فردوسی، مشهد، ایران.
- جاسبی، جواد و نفری، ندا (۱۳۸۸). «طراحی الگوی حکمرانی خوب بر پایه نظریه سیستم‌های باز»، فصلنامه علوم مدیریت ایران. ۴(۱۶)، ۸۸-۸۷.
- حسین‌زاده بحرینی، محمدحسین (۱۳۸۳). بررسی تطبیقی نظریه حکمرانی خوب با آموزه‌ها و سیره حکومت امام علی (علیه‌السلام). تهران: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.
- زاهدی، شمس‌السادات و ابراهیم‌پور، حبیب (۱۳۹۱). حکمرانی مبتنی بر پایداری (با تأکید بر حفاظت محیطی). تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی.
- زهیری، علیرضا (۱۳۹۳). «نسبت‌سنجی بوم‌شناسانه الگوی حکمرانی خوب»، فصلنامه علوم سیاسی دانشگاه باقرالعلوم (علیه‌السلام). ۶۶(۹۱)، ۱۱۲-۸۷.
- سلطانی‌نژاد، احمد؛ حسینی جمشیدی، محمد و پوردست، زهرا (۱۳۹۵). «دگرگونی قدرت در پرتو فناوری نوین اطلاعاتی - ارتباطی»، دانش سیاسی. ۱(۱۲)، ۹۸-۷۳.

- شاه‌آبادی، ابوالفضل و جامه‌بزرگی، آمنه (۱۳۹۲). «نظریه حکمرانی از دیدگاه نهج‌البلاغه»، فصلنامه پژوهشنامه نهج‌البلاغه. ۲(۳۴)، ۱۸-۱.
- شکوری مقدم، محسن (۱۳۹۷). در باب بیکربندی دولت الکترونیکی برای حکمرانی خوب. تهران: سیماک.
- ضمیری، عبدالحسین (۱۳۸۷). حکمرانی مطلوب در اندیشه سیاسی امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه). (پایان‌نامه کارشناسی ارشد منتشر نشده)، پژوهشکده امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه) و انقلاب اسلامی، تهران، ایران.
- علی بن ابی طالب (علیه‌السلام)، امام اول (۱۳۷۶). نهج‌البلاغه. (علامه جعفری، مترجم). تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
- فتحیان، محمد و مهدوی‌نور، حاتم (۱۳۹۸). مبانی و مدیریت فناوری اطلاعات. تهران: دانشگاه علم و صنعت ایران.
- فیروزآبادی، سیدابوالحسن و احمدآبادی آزادی، جواد (۱۳۹۹). «تحلیل پیشینه حکمرانی فضای مجازی جمهوری اسلامی ایران»، نشریه علمی دانش سیاسی. ۲(۱۶)، ۵۹۸-۵۶۳.
- قلی‌پور، رحمت‌الله (۱۳۸۷). حکمرانی خوب و الگوی مناسب دولت. تهران: دفتر گسترش تولید علم دانشگاه آزاد اسلامی با همکاری مرکز تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام.
- معاونت نوسازی اداری سازمان اداری و استخدامی (۱۳۹۹). مرجع خدمات دستگاه‌های اجرایی. تهران: فرمنش.
- موسوی کیاسری، زهرا؛ بابایی زکلیکی، محمدعلی و خدیور، آمنه (۱۳۹۶). «نقش حاکمیت فناوری اطلاعات در موفقیت سیستم برنامه‌ریزی منابع سازمان»، فصلنامه پژوهش‌های مدیریت منابع سازمانی. ۳(۲۷)، ۱۱۷-۱۳۴.
- میدری، احمد و خیرخواهان، جعفر (۱۳۸۳). حکمرانی خوب بنیان توسعه. تهران: دفتر بررسی‌های اقتصادی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.
- نادری، مهدی و پیرانی، شهره (۱۳۹۹). «راهبردهای پیشرو در پسا‌چهل سالگی انقلاب اسلامی و تبیین بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی»، نشریه دانش سیاسی. ۱(۱۶)، ۳۰۵-۳۲۸.
- ناظمی اردکانی، محمد (۱۳۸۷). «حکمرانی خوب با رویکرد اسلامی»، فصلنامه علوم انسانی. ۱۷(۷۶)، ۹۳-۶۹.

- Brown, M. & Garson, G. (2013). *Public Information Management and e-government, policy and Issues*. Ideal group inc.
- Gibbs G.; Knapper C. & Piccinin S. (2019). Disciplinary and contextually appropriate approaches to leadership of teaching in research-intensive academic departments in higher education, *Higher Education Quarterly*. 62(4): 416–436.
- Kauffeldt, A. (2019). The Commission for Higher Education in Kenya: A Case Study Regarding the Establishment, Role and Operations on an Intermediary Body in the Higher Education System of a Developing Nation, A thesis submitted in conformity with the requirements for the degree Doctor of Education Ontario Institute for Studies in Education (Theory and Policy Studies) University of Toronto.
- Kettani, D. & Moulin, B. (2014). *e-government for good governance in developing countries*. Empirical Evidence from the efe- project anthem press outawa.
- Niedlich, S.; Bauer, M.; Doneliene, M.; Jaeger, L.; Rieckmann, M. & Bormann, I. (2020). Assessment of Sustainability Governance in Higher Education Institutions-A Systemic Tool Using a Governance Equalizer. *Journal of Sustainability*.12(3).
- Saha, N. K. (2018). Corporate Governance and Firm Performance: The Role of the Board and Audit Committee, *Asian Journal of Finance & Accounting*. 10(1).
- Torring, Jacob (2014). *Path-dependent Danish Welfare Reforms: The Contribution of New Institutionalisms to Understanding Evolutionary Change*. Scandinavian Political Science.